

Akuutti kriisityö suuronnettomuus- tilanteessa

Pelastuspalveluseminaari 27.10.2022

Psykososiaalisen tuen valtakunnallisen valmiuden koordinaattori,
Katariina Halonen

Psykososiaalinen tuki

Psykososiaalisen tuen järjestäminen kuuluu kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin ja se on osa lakisääteistä valmiussuunnittelua.

Kirjattu lakiin **1.5.2011**

Sisältää kiireelliset sosiaalityön palvelut sekä akuutin kriisityön

Psykososiaalisen tuen lähtökohtana on, että tukea tarjotaan aktiivisesti kaikille traumaattisen kriisin kokeneille

Keskeisiä psykososiaalisen tuen prosessin etenemisen vaihteita ovat

1. Kontaktointi

2. Sokkivaiheen tapaaminen

3. Kriisitapaamiset

4. Seuranta ja jälkihoito

Psykososiaalinen tuki

- Psykososiaalisen tuen lähtökohtana on, että tukea tarjotaan aktiivisesti kaikille traumaattisen kriisin kokeneille
 - ”Me oltiin kokemuksen jälkeen pöllämystyneitä, ei sairaita. Jos me kieltäydyttiin tuesta, kysykää uudelleen – ja jos me kieltäydyttiin taas, kysykää vielä uudelleen.” (Harajärvi ym 2009, Puolitoista vuotta tsunamin jälkeen)
- Akuutin kriisityön tavoitteena on:
 - Tukea normaalia tervettä prosessia
 - Normaaleja reaktioita epänormaalissa tilanteessa
 - Ehkäistä vakampaa hoidettavuutta
 - Auttaa kiinnittymään uuteen arkeen
 - Vähentää inhimillistä kärsimystä

Traumaattinen kriisi

- Akuutti, ennustamaton ja kontrolloimaton tapahtuma
- Traumaattinen tapahtuma ylittää yksilön voimavarat ja selviytymiskeinot
 - Aikaisemmin opitut selviytymiskeinot eivät ole riittävät
- **Akuutti traumaattinen kriisi voi olla** esim;
 - Onnettomuus
 - Tulipalo
 - Luonnonkatastrofi
 - Terroriteko, väkivallan teko
 - Läheisen kuolema, itsemurha/yritys
 - Läheltä-piti tilanne, silminnäkijäksi joutuminen
 - Väkivallan uhriksi joutuminen
 - Oma tai läheisen vakava sairastuminen
- **Avun tarpeeseen vaikuttaa**
 - Tapahtuman luonne
 - Aiemmat traumaattiset kokemukset ja niistä selviytyminen
 - resilienssi
 - Elämäntilanne
 - Toimintakyky ja selviytymiskyky
 - Sosiaalinen verkosto

Traumaattinen tapahtuma horjuttaa turvallisuuden tunnetta ja muita arvoja

Turvallisuuden tunne järkkyy

Koskemattomuus ja arvokkuus sekä yksityisyys

Ennakoitavuus

Luottamus ja usko maailman hyvyteen

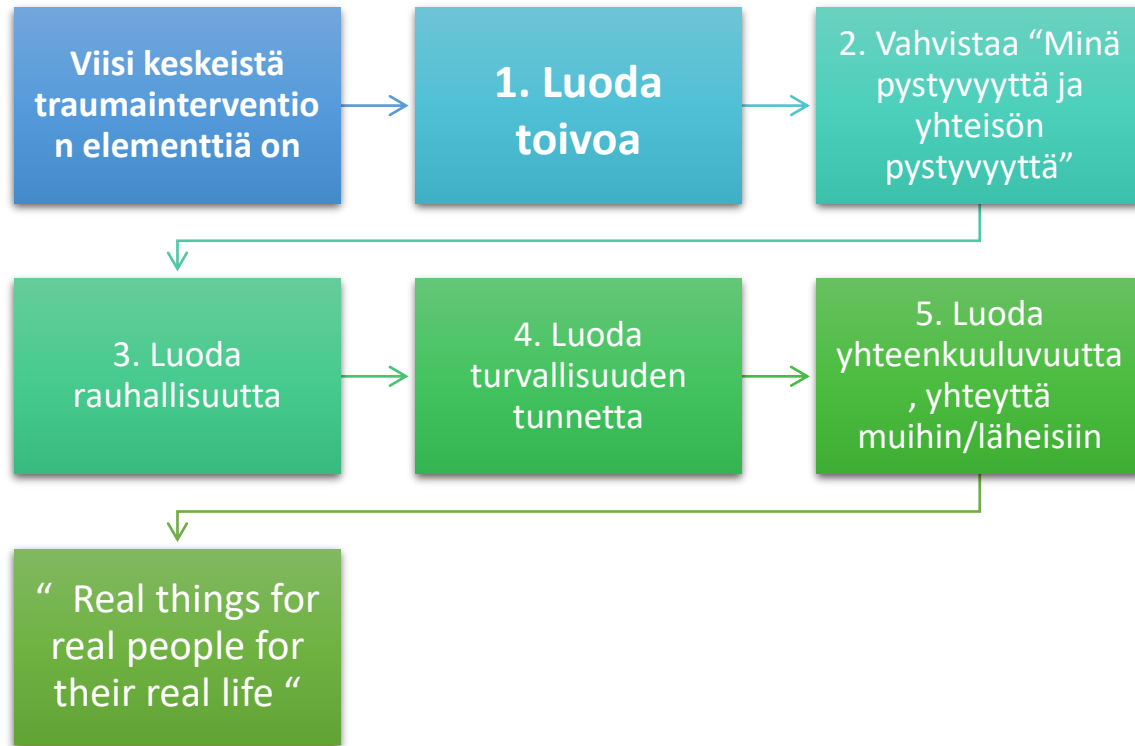
Reaktiot ovat tärkeitä ja niiden tarkoitus on suojata mieltä ja kehoa, ja ovat osa normaalia selviytymisprosessia.

Sokki- Autonomisen hermoston käynnistämä suoja, tähän ei voi itse vaikuttaa. Kestää yleensä niin kauan kuin akuutti uhka on olemassa

Suojaa mieltä tiedolta, jota ei pysty ottamaan vastaan

Traumaattinen kriisi laukaisee suojautumisjärjestelmän

STEVAN HOBFOLL

Kriisityön prosessin merkittävät vaiheet

1) Pro-aktiivisuus (tutkimustieto Tsunami, Utoya)

- Ensimmäinen yhteydenotto ja tapaaminen tulisi olla heti sokkivaiheessa
 - Tällöin on tärkeää luoda kontakti, rauhoittaa, lisätä turvallisuuden tunnetta.
 - Asiakkaalle annetaan tietoa psykososiaalisen tuen saamisesta.
- Jos asiakas kieltäytyy kriisiavusta ensimmäisessä yhteydenotossa, tulee apua tarjota uudelleen 3-5 päivän kuluttua.
 - Psykoedukaatio
 - Pro-aktiivisuus lisää turvallisuuden tunnetta
 - ”haluamme kuulla mikä teidän tilanteenne on ja varmistaa ,että saatte apua ja tukea sitä tarvitessanne”
 - Jos edelleen kieltäytyy voi lähettää kirjallista materiaalia tai esim yhteystiedot tekstiviestillä
- Dokumentointi on tärkeää heti alkuvaiheessa

Kriisityön prosessin merkittävät vaiheet

2) Jatkuvuus

- Työntekijöiden vaihtumista mahdollisimman vähän,
 - saattaen vaihtaminen, että asiakas ei joudu kertomaan tapahtunutta alusta alkaen monta kertaa uudelleen
- Tiedon siirtyminen, dokumentointi
- Jatkuvuus lisää turvallisuuden tunnetta

3) Seuranta

- Aktiivinen seuranta (NICE 2018), seulontalomakkeet
- Dokumentointi

Kriisissä olevan henkilön kohtaaminen

Psyykkinen sokki

- Psyykkisen sokin ensisijainen tehtävä on mielen suojaaminen ja hengissä pysyminen
 - Varmistaa toimintakyvyn säilyminen
 - Tunteiden puutuminen ; nälkä, jano, kipu, ahdistus
- Mieli suojaa sellaiselta tiedolta ja kokemukselta, mitä yksilö ei pysty kerralla vastaanottamaan
 - Epäusko, pysähtyneisyys
 - Defenssit
 - välttämistä, kieltämistä, torjuntaa, rationaalistamista ja aggressiivisuus
- Sokin kesto on yksilöllistä
 - Kestää niin kauan kuin psyykkinen stressi- ja uhkatilanne jatkuu
- Mieleen voi tallentua voimakkaita tunto-, haju-, näkö- ja ääniaistimuksia
- Tiedon tiedon hankkiminen
- Tapahtuman kelaaminen omassa mielessä

Kriisissä olevan henkilön kohtaaminen

Sokkivaiheessa olevan henkilön kohtaaminen

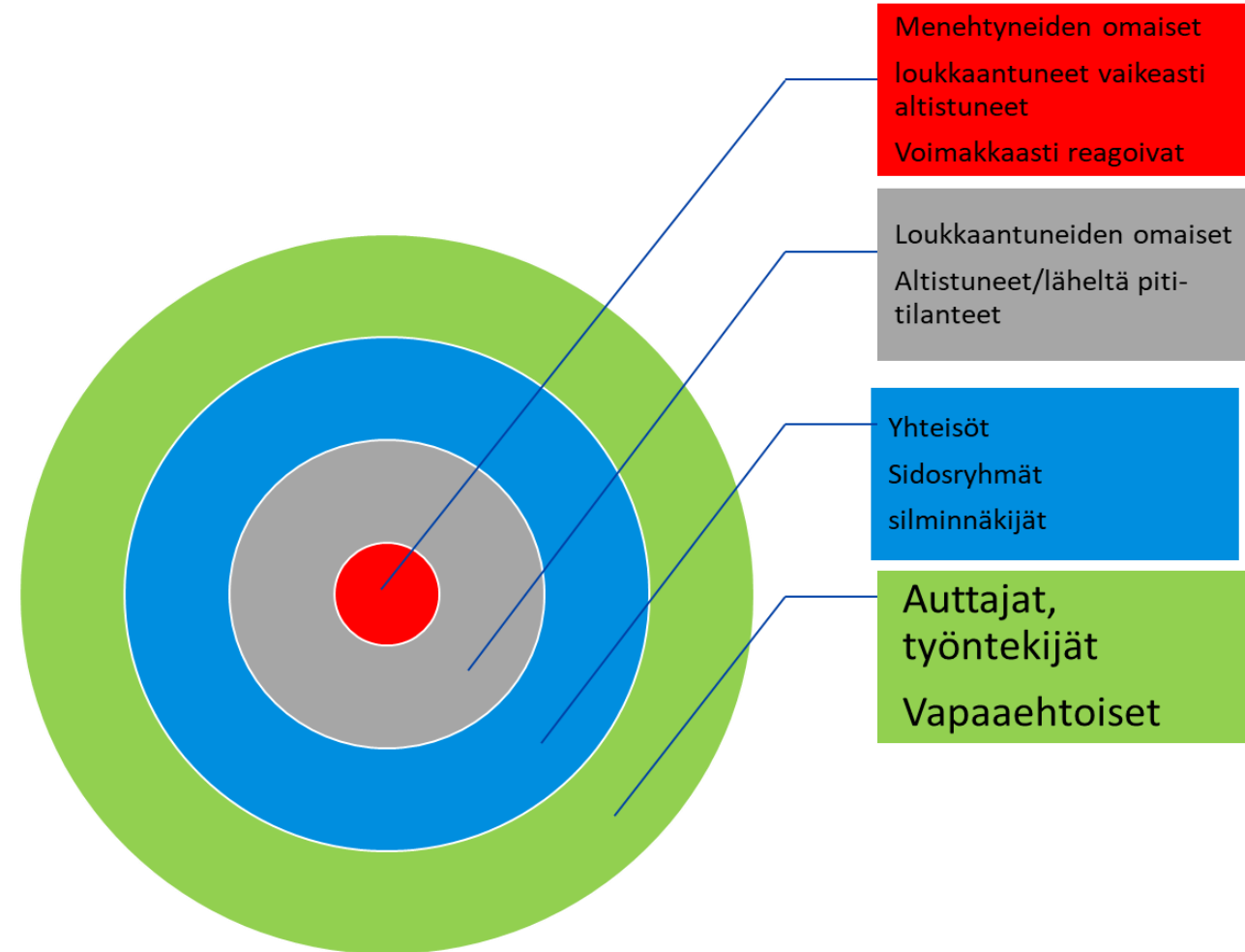
- Vahvista tunnetta fyysisestä ja psyykkisestä huolenpidosta ja turvallisuudesta
- Tiedota, anna faktatieto
- Läsnäolo
- Rauhoittaminen
- Huolehdi perustarpeista
- Kiireellisen sosiaalityön tarpeen arviointi
- Anna psykoedukaatiota, ohjeet ja neuvot kirjallisina
- **Akuuttivaiheessa ei ole hyvä aloittaa varsinaista käsittelyä**

Psykososiaalisen tuen triage altistumisen mukaan

- Suuronnettomuustilanteiden haasteellisuutta lisää, se että avun tarvitsijoita on yhtäaikaaisesti paljon
 - **Osallinen, läheltä piti- tilanne, silminnäkiä**
- Ihminen ei reagoi ainoastaan siihen, mitä tapahtui, vaan myös siihen, mitä olisi voinut tapahtua.
 - **Keskeistä reaktioiden ymmärtämisen kannalta!**
- Silminnäkiä voidaan harvoin luokitella vain "silminnäkiäksi", usein hän on osallinen.
 - **Toisen ihmisen menehtyminen, loukkaantuminen tai joutuminen väkivallan kohteeksi voi olla vakava altistus**

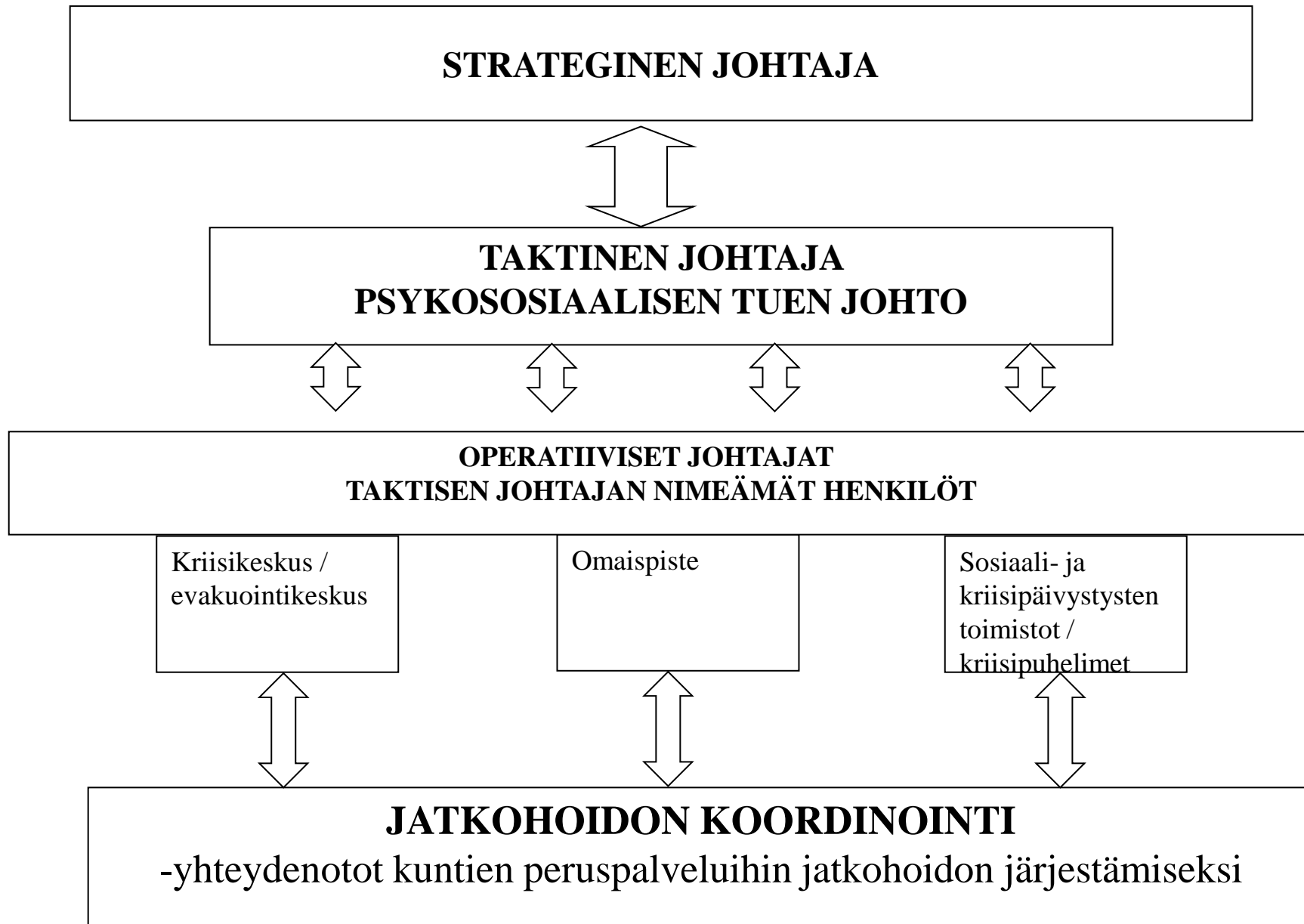
**Suuronnettomuus-,
sekä poikkeus- ja
häiriötilanteet
edellyttävät
yhteistyötä**

Miksi vastuu psykososiaalisesta tuesta tulee olla viranomaisella ?

- Psykososiaalisen tuen järjestämistä säädetään terveydenhuoltolaissa ja sosiaalihuoltolaissa
- Vastuu tuen järjestämisestä on kunnalla tai sairaanhoitopiirillä
- Suuronnettomuustilanteissa käsitellään suurta määrää salassa pidettävää tietoa, joten psykososiaalisen tuen johtajan ja järjestäjän täytyy olla sellaisessa asemassa, että hänellä on oikeus saada tietoa
- Asiakastyö täytyy dokumentoida, jotta taataan tuen saaminen ja seuranta akuutin tilanteen jälkeen
 - Dokumentointi on tärkeää myös tutkinnan näkökulmasta
(poliisi, Otkes)

Kriisikeskuksen/evakuointikeskuksen perustaminen

- Perustetaan poliisin tai pelastustoimen osoittamaan paikkaan,
 - psykososiaalisen tuen näkemys perustamisesta ja paikasta on tärkeä
- Kriisikeskukseen tulijat kirjataan
- Tehdään triage ja tarjotaan akuuttia psykososiaalista tukea
- Tavoitteena on, että kaikille tehdään suunnitelma jatkosta ennen kuin poistuu evakuointikeskuksesta
- Evakuointi/kriisikeskuksessa tulee olla operatiivinen johtaja, tällä työpari sekä työntekijöitä
 - Vapaaehtoiset tukee toimintaa

Toimijoiden ja viranomaisten yhteistyö

- Kukaan toimija ei pärjää tilanteessa yksin
- Mitä suurempi tilanne, sitä saumattomampaa yhteistyön tulee olla
- Mitä paremmin tunnemme toistemme työn sisällön sitä paremmin osaamme toimia yhdessä
- Yhteistyön edellytyksenä on
 - Toimivat rakenteet arjessa
 - Työn sisällön ymmärtäminen
 - Yhteinen harjoittelu
 - Suunnitelmien yhteen sovittaminen

*Kukaan ei voi auttaa kaikkia,
mutta jokainen voi auttaa
jotakuta*

Kiitos!

Kysymyksiä?